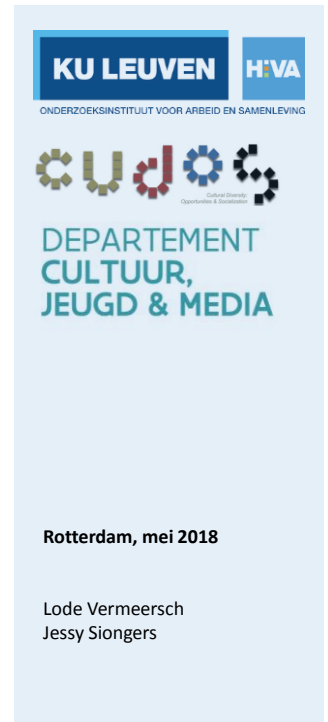

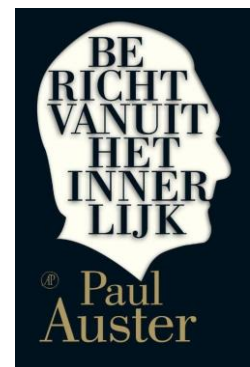

Jong geleerd, jong gedaan!

*Onderzoek naar
cultuureducatie en –
participatie van de
allerkleinsten (0-6 jaar)*

“In het begin leefde alles. De kleinste dingen waren begiftigd met kloppende hartjes, en zelfs de wolken hadden namen. Scharen konden lopen, telefoons en theepotten waren neefjes, ogen en brillen waren broertjes. De wijzerplaat van een klok was een gezicht, al doppertje op je bord had een andere persoonlijkheid, en de grille op de voorkant van de auto van je ouders was een grijnzende mond met een heleboel tanden. Pennen waren luchtschepen. Muntjes waren vliegende schotels. De takken van bomen waren armen.”

Vragen

Drie onderzoeksvragen

Vraag 1: individu & groep

Wat is de invloed van cultuureducatie en –
participatie op 0-tot-6 jarigen?

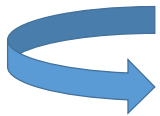
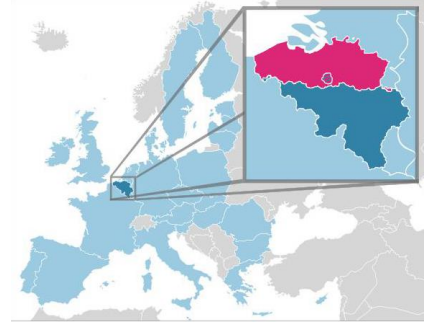
Vraag 2: organisator

Welke cultuur- en welzijnsspelers organiseren in
Vlaanderen cultuureducatie en –participatie bij 0-
tot-6 jarigen?

Vraag 3: regulerende overheid

Hoe kan het Vlaamse beleid inzake cultuureducatie en –participatie bij 0-tot-6-jarigen getypeerd worden in vergelijking met het beleid in 4 andere Europese landen (Nederland, Denemarken, Engeland en Portugal)?

Aanbevelingen voor beleid en praktijk

Literatuur review

Beeldende kunst / beeld

• *Verband*

- Via eigen beelden en beeldbeschouwing =
  - zich kunnen uitdrukken,
  - trainen van de verbeelden,
  - esthetische voorkeuren,
  - (basale) stilistische kennis
- Beeldinitiatie >> geometrisch en ruimtelijk redeneren
- Beeldeducatie >> vocabularium/ conversationale skills
- Geïntegreerd beeld- en taalonderwijs ><rijpheid tot lezen

• *Geen verband met...*

- Andere cognitief-academische prestaties
- Leesprestaties

Drama / theater en Dans

• *Verband*

- Theater/drama-educatie >> spreekvaardigheid:
  - navertellen
  - begrip van verhaal
  - domeinspecifieke codes van theater
  - verbale creativiteit (niet zozeer woordenschat)
- Theater/drama en dans >> creativiteit (!Weinig onderzoek)
- Theater / drama en dans >> zelfvertrouwen m.b.t. lichaam en fysieke prestaties

• *Nauwelijks / onduidelijk verband...*

- Visueel-ruimtelijk inzicht
- Rijpheid tot lezen (schrijfdans)
- Sociale competenties

Literatuur

- 9 /10 kinderen al basiskennis van alfabet voor 6 jaar (*early readers*)
- Weinig onderzoek over:
  - de culturele aspecten van kinderboeken (traditie, stijl, erfgoed, thema)
  - invloed van lezen op welbevinden en socio-emotionele skills

• *Verband*

- Geletterde omgeving + frequent voorlezen <> hogere geletterdheid (hogere fonetisch bewustzijn, meer woordenschat)
- Geletterde omgeving + frequent voorlezen <> interesse in lezen
- Geletterde omgeving + frequent voorlezen <> algemene cognitieve prestaties

• *Voorzichtig met deze verbanden...*

- Niet zo'n sterke verbanden
- Verdwijnen grotendeels als kind zelfstandig kan lezen
- Wat is een geletterde omgeving + frequent voorlezen?

Muziek

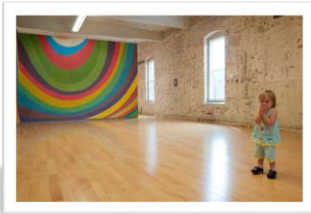
• *Verband*

- Muziekparticipatie (in groep) >> empathie en pro-sociaal gedrag
- Lichamelijke bewegingsprogramma's met muziek >> fysieke en motorische vaardigheden
- Muziek >> cognitieve ontwikkeling
  - denktaken, begrijpen van complexe structuren en patronen
  - spatio-temporeel redeneren
  - taalkundige vaardigheden (woordenschat, verbaal geheugen)
- Creatief met muziek >> creatieve ontplooiing
- Muziekbeoefening >> fysiek en mentaal welzijn

• *Nauwelijks / onduidelijk verband*

- Mathematisch redeneren (verhoudingen, ritme, ...)
- Leesvaardigheden

Erfgoed / musea

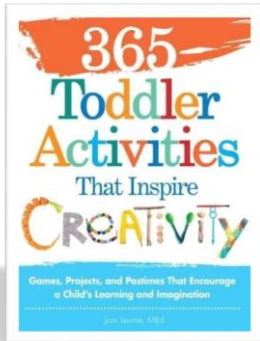
- Weinig (experimenteel) onderzoek, veelal exploratief
- **Verband**
  - Museumbezoek >> esthetische en creatieve ontwikkeling
  - Museumcontext >> verscheidene vormen van leren
- **Belangrijk**
  - Belang leerstrategieën (humor, dialoog, ...) en begeleiding door volwassenen
  - Sociale gradiënt in museumparticipatie (ook bij de allerkleinsten)
  - Museumbezoeken >> onderwijssucces (latere leeftijd) vs. culturele reproductie

Audiovisueel / media

- **Verband**
  - Audiovisuele stimuli/programma's >> cognitieve ontwikkeling
  - Televisie >> cognitieve ontwikkeling en taalontwikkeling
    - In geval van educatieve content
  - Televisie >> sociale ontwikkeling
    - In geval van pro-sociale content
- **Geen / onduidelijk / negatief verband**
  - Televisie >> verbeeldingsvermogen
  - Bij entertainmentgerichte programma's:
    - Leesvaardigheid (zelfs negatief verband, ook computerprogramma's)
    - Onderwijsprestaties

Interdisciplinariteit / cross-mediaal / creativiteit

- Interdisciplinariteit is vanzelfsprekend voor een kind
- Via kunst verkennen kinderen (gemakkelijk) de wereld
- Via kunst putten kinderen moed
- Via kunst ontdekken ze hun eigen creatieve “stem” (in interactie met leeftijdsgenoten)

Literatuurstudie: beschouwing

Rode draden...

- Niet op alle disciplines/ontwikkelingsdomeinen evenveel onderzoek
- Sterke focus op de "oudste" kleinsten
- Vnl. onderzoek naar invloed op het individu, minder op groepsgevoel en groepsdynamiek
- Veel effecten zijn geen transfer / “near transfer” ...

International vergelijking

Internationaal (1)

- **Early Childhood Education and Care (ECEC) = door de staat georganiseerde opvang- en onderwijsstructuren voor kinderen jonger dan 6 jaar**
  - • *Geïntegreerd*
    - één overheidsdepartement (DNK & ENG)
  - • *Niet-geïntegreerd*
    - meerdere overheidsdepartementen en opsplitsing in fases (meestal 0-3 jaar en 3-6 jaar) (NLD, PRT & VL)

- **Cultuureducatie als aparte doelstelling in ECEC?**
  - • *Geïntegreerd*
    - Veel vrijheid voor lokale invulling (DNK) vs. aandacht voor verschillende kunstvormen (ENG)
  - • *Niet-geïntegreerd*
    - voor kinderopvang: algemeen/holistisch omschreven op centraal niveau (focus op zorg)
    - voor kleuteronderwijs (PRT & VL) of eerste graad primair (NDL) wel specifieke doelstellingen met aandacht voor verschillende kunstvormen

Internationaal (2)

- **Samenwerking**
  - “Open scholen” en “integrale kindcentra” als motor voor sterkere samenwerking op lokaal niveau tussen cultuur, zorg en onderwijs (NDL & DNK; VL?)

- **Bijscholingen voor cultuureducatie in ECEC**
  - *Geïntegreerd*
    - ENG: Postgraduaat Birmingham
    - DNK: KULT-project (workshops)
  - *Niet-geïntegreerd*
    - NLD, PRT & VL: vooral bij kleuteronderwijs

Internationaal (3)

- **Samenwerking cultuur en ECEC**
  - *Geïntegreerd*
    - belangrijke doelstelling van beleid en geconsolideerd netwerk (DKN)
    - geen aparte doelgroep en uitdrukkelijke samenwerking op centraal niveau (ENG)
  - *Niet-geïntegreerd*
    - vooral tussen cultuur en kleuteronderwijs (als deel van programma voor onderwijs)
    - geen centraal beleid, wel enkele lokale initiatieven tussen kinderopvang en cultuur (*maar* VL samenwerking met K&G)

- **Cultuurparticipatie van jonge gezinnen**
  - Beleidsdoelstelling op centraal niveau (ENG; VL ‘vlieg’)
  - Geen apart beleid, wel verschillende lokale initiatieven (NLD, PRT)

Veldtekening

Veldtekening (1)

Methode

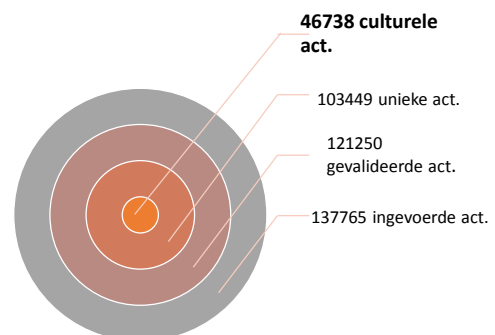
- Analyse op beschikbare data
  - *UiT met Vlieg*
  - *CultuurKuur*
- Bijkomende bevraging van organisaties (qualtrics)

Belangrijk

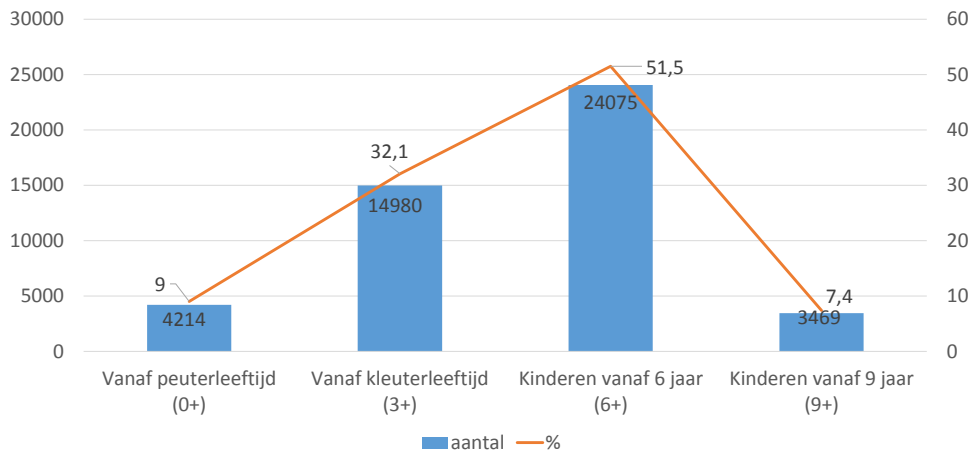
- Niet ambitie om exhaustief te zijn (geen “telefoonboek” van organisaties)

Data

- Activiteiten ingevoerd in UiT-databank
- Leeftijdsgroepen -12 jaar
- van 2010 tot oktober 2017

Veldtekening (2)

Veldtekening (3)

- **Focus op:**
  - Theater en dans (44%)
  - Creativiteit en algemeen kunstaanbod (23%)
  - Audiovisuele kunsten en media (18%)
- **Vaak actieve en interactieve component**
- **Cultuuraanbod voor allerkleinsten zowel in de grootstad als in minder stedelijke omgevingen**
- **Evolutie (2010-2017):**
  - Vooral beginjaren stijgend aanbod aan activiteiten (gerelateerd aan gekendheid UiT-databank)
  - indicaties:
    - Aandeel activiteiten op audiovisueel- en mediavlak daalt
    - In 2017 daalt aantal activiteiten op vlak van dans en theater
    - Aantal activiteiten onder het label creativiteit kent sinds 2015 elk jaar een sterke stijging

Veldtekening (4): bevraging organisaties met aanbod voor allerkleinsten

- Ook hier sterke klemtoon op interactief werken
- Nauwere samenwerking cultuur en welzijn/kinderopvang wenselijk en zeer zinvol geacht
  - uitwisseling van behoeften en mogelijkheden
  - bedenken en realiseren van projecten
    - Creatieve input vanuit cultuur
    - Paramedische & opvoedkundige input vanuit welzijn
  - breder publieksbereik

Maar

- grotendeels nog onbekend terrein
- drempels
  - Moeilijke toegang (veiligheid, andere sector, pleinvrees, weinig belangstelling, ...)
  - Welzijnssector beschikt over onvoldoende middelen voor realisatie van projecten
  - Andere manieren van werken
- nood aan kennis
“hoe kunsteducatief werk implementeren binnen kinderopvang?”

Vaststellingen en aanbevelingen

(1) Legitimeren en waarderen

Vaststellingen vandaag

- Onderzoek: deelname en leren over/door/met cultuur is bevorderend voor de ontwikkeling : cognitief, motorisch en sociaal-emotioneel
- Nauwelijks negatieve effecten
- Dus: overheden blijf hierop inzetten!

Suggesties voor de toekomst

- Voldoende bewijs dat men best vroeg start met cultuur
- Meer onderzoek is nodig over aantal aspecten (o.a. de culturele beleving zelf en over de sociaal ongelijke toegang tot cultuur bij de allerkleinsten)

(2) Bewust maken, informeren en motiveren

Vaststellingen vandaag

- Bewust maken blijft belangrijk
- Weinig animo bij sommige culturele spelers om voor die leeftijdsgroep te werken

Suggesties voor de toekomst

- Ouders/verzorgers informeren over:
  - mogelijkheid en meerwaarde
  - Het aanbod (uitbreiding van Dynamo-databank / “cultuurkuurtje”)
- Culturele partners versterken in visieontwikkeling: kind als volwaardig participant (museumdirecteur “We gaan ons museum toch niet verkleuteren?”)
- Slechten van drempels: financieel, communicatief, mobiliteit, ...

(3) Aanbieden en programmeren

Vaststellingen vandaag

- Vooral cultureel aanbod voor kleuters (+3)
- Aanbod = multidisciplinair
- Geografisch vrij goed gespreid
- Klein publiek ... en dus hoge kost voor aanbieders
- Weinig kunstenaars/kunstenorganisaties met expertise/ervaring voor deze doelgroep

Suggesties voor de toekomst

- Overheid treedt corrigerend op voor de hogere kosten
- Meer aandacht in het hogere kunstonderwijs voor jonge doelgroepen

(4) Organiseren en ondersteunen

Vaststellingen vandaag

- Komt de gunstige impact van cultuur reeds voldoende uit de verf in kinderopvang?
- Lokale samenwerking kent in vele landen een sterke opgang

Suggesties voor de toekomst

- Cultuur opnemen als apart ontwikkelingsdomein in het pedagogisch raamwerk
- Sterkere samenwerking welzijn, onderwijs en cultuur: “brede scholen” voor jonge kinderen sterker promoten (incl. “brede academies”: vrije en rijke culturele ontmoetingsruimte, cf. Reggio Emilia)
- Lokale samenwerkingsverbanden, Huizen van het Kind als lokale bemiddelaar
- Samenwerking op ministerieel niveau (cf. Denemarken)

DANK U!